

guística da Universidade de Lisboa (CLUL) citats a la nota 33 (p. 643), s'hi esmuny *TEPIDOR* (*Tesouro Dialectal Português*) per *TEDIPOR*.

Als llindars de la romanicitat, el darrer bloc sobre *Les langues créoles à base romane* completa aquest panorama sobre les llengües romàniques: Carolin Patzelt, 15. «Les langues créoles à base française» (p. 677-700); Dan Munteanu Colán, 16. «Les langues créoles à base espagnole» (p. 701-723); Angela Bartens, 17. «Les langues créoles à base portugaise» (p. 724-747).

I un «Index» analític de matèries, amb remissió a les pàgines de referència del llibre (p. 748-755), servirà de guia per a qui desitgi consultar algun aspecte específic d'aquest primer volum del *MRL*, que aplega amb voluntat enciclopèdica noves mirades sobre la complexa diversitat de les llengües romàniques.

José Enrique GARGALLO GIL
Universitat de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

LEDGEWAY, Adam / MAIDEN, Martin (ed.) (2016): *The Oxford Guide to the Romance Languages*. Oxford: Oxford University Press (Oxford Guides to the World's Languages), 1.193 p.

En el deixant de l'obra col·lectiva dirigida per Martin Maiden, John Charles Smith i Adam Ledgeway, *The Cambridge History of the Romance Languages* (amb dos volums: *Structures*, 2011; *Contexts*, 2013), el llibre que coediten ara els professors Ledgeway i Maiden segueix unes pautes similars a l'anterior i pretén projectar llum sobre els aspectes més diversos referits a les llengües romàniques: història lingüística, tipologia, classificació, atenció específica a llengües majors, varietats menors, dialectes, descripció comparada d'estructures (fonètica i fonologia, morfologia i sintaxi, lèxic i semàntica), síntesis sobre orientacions d'estudi més recents (com la pragmàtica i l'anàlisi del discurs). Tal com adverteixen els editors a la introducció (p. liii-liv), nombroses i valuoses obres anteriors, escrites en alemany o en llengües romàniques, des dels clàssics de la lingüística romànica com Meyer-Lübke fins a les més recents enciclopèdies de la disciplina (*LRL*, *RSG*), «are not immediately accessible to all scholars» (p. liii), de manera que aquest nou recull coral en anglès, la llengua global de la ciència, s'adreça a afectonats i estudiosos de la lingüística romànica i, en general, de la diversitat de llengües al món.

L'obra és de tal dimensió (més d'un miler de pàgines, 65 col·laboradors, 64 contribucions) que la ressenya per força haurà de limitar-se a deixar constància dels autors i títols d'aquesta seixantena llarga de capítols, només amb qualche nota o aclariment. Els capítols es distribueixen en 10 parts segons un pla expositiu que presenten els editors a la mateixa introducció (p. liv) i que prèviament ja han ofert en forma de taules de continguts, breu (*Short Contents*, p. vii-xi) i extensa (*Detailed Contents*, p. xii-xxxix).

Precedeixen igualment la introducció: un *Series Preface* que serveix de pòrtic a la sèrie Oxford Guides to the World's Languages que aquesta guia enceta (p. xli), una detallada i complida llista d'abreviatures (p. xliii-li) i una altra dels 65 coautors amb les institucions a les quals estan adscrits.

Ja amb números àrabs, segueixen les deu parts de l'obra, presentada amb un format auster a doble columna, amb abundant exemplificació numerada i gràfics il·lustratius.¹ Molts dels capítols estan escrits en col·laboració, i són diversos els coautors que se n'han ocupat de més d'un, com ara els coeditors, que s'impliquen en la redacció de mitja dotzena cadascun.

PART I: *The Making of the Romance Languages*, composta de tres capítols: 1. James Clackson, «Latin as a source for the Romance languages» (p. 3-13); 2. Roger Wright, «Latin and Romance in the

1. Les referències bibliogràfiques de tota l'obra s'agrupen sota l'epígraf de *References* en més de cent atapeïdes pàgines al final del llibre (p. 1.041-1.168).

medieval period. A sociolinguistic approach» (p. 14-23); 3. Barbara Frank-Job / Maria Selig, «Early evidence and sources» (p. 24-34). A partir del marc tradicional del llatí clàssic i del llatí vulgar (que s'hauria d'haver actualitzat més), es dibuixen els primers elements diferenciadors (vocalisme, futur romànic, lèxic). Amb l'Edat mitjana arriba l'emergència i el desenvolupament del romanç a l'escriptura.

PART II. *Typology and Classification*; conté quatre capítols: 4. Nigel Vincent, «A structural comparison of Latin and Romance» (p. 37-49); 5. Paolo Ramat / Davide Ricca, «Romance. A typological approach» (p. 50-62); 6. Georg Bossong, «Classifications» (p. 63-72), que presta atenció a casos com el del català (la relació amb l'occità, l'especificitat valenciana), del sard o de llengües "inventades" per la lingüística romànica com el francoprovençal i el retoromànic; 7. Hans Goebel, «Romance linguistic geography and dialectometry» (p. 73-87); inclou sis làmines amb els habituals mapes en colors, que, possiblement per error, s'inserixen darrere del full de presentació de la part següent.

PART III. *Individual Structural Overviews*. Ofereix caracteritzacions de manera individualitzada per a llengües i dominis de la Romània, d'orient a occident, que inclouen senzills mapes de referència en blanc i negre:² La descripció de l'espanyol i el portuguès als altres continents s'inclou en els respectius capítols, però trobem a faltar una atenció específica a la francofonia fora d'Europa.

8. Martin Maiden, «Romanian, Istro-Romanian, Megleno-Romanian, and Aromanian» (p. 91-125); 9. Martin Maiden, «Dalmatian» (p. 126-138); 10. Paola Benincà / Laura Vanelli, «Friulian» (p. 139-153); 11. Giampaolo Salvi, «Ladin» (p. 154-168); 12. Stephen R. Anderson, «Romansh (Rumantsch)» (p. 169-184); 13. Paola Benincà / Mair Parry / Diego Pescarini, «The dialects of northern Italy» (p. 185-205); 14. Adam Ledgeway, «Italian, Tuscan and Corsican» (p. 206-227); 15. Michele Loporcaro / Tania Paciaroni, «The dialects of central Italy» (p. 228-245); 16. Adam Ledgeway, «The dialects of southern Italy» (p. 246-269); 17. Guido Mensching / Eva-Maria Remberger, «Sardinian» (p. 271-291); 18. John Charles Smith, «French and northern Gallo-Romance» (p. 292-318); inclou un apartat 18.5 sobre «(Other) *oïl* varieties» (p. 312-317); 19. Michèle Oliviéri / Patrick Sauzet, «Southern Gallo-Romance (Occitan)» (p. 319-349), capítol situat d'una manera estranya abans del francoprovençal i no després seguint l'ordre geogràfic dels capítols i amb el glotònim relegat sorprenentment en un segon terme; 20. Andres Kristol, «Francoprovençal» (p. 350-362); 21. Alex³ Alsina, «Catalan» (p. 363-381); 22. Donald N. Tuttle / Enrique Pato / Ora R. Schwarzwald, «Spanish, Astur-Leonese, Navarro-Aragonese, Judaeo-Spanish» (p. 382-410); s'assenyala l'autonomia lingüística d'algunes varietats de l'àrea asturleonese (asturià, mirandès) i de l'àrea navarroaragonesa (aragonès): «non-Spanish varieties of Central Ibero-Romance», segons «[m]odern scholars» (p. 382); 23. Francisco Dubert / Charlotte Galves, «Galician and Portuguese» (p. 411-446); assenyalen la presència de varietats de portuguès en localitats frontereres d'Espanya (Alamedilla, Cedillo, Herrera de Alcántara, Olivenza), i la controvèrsia sobre el caràcter gallec o portuguès dels parlars del nord-oest de Cáceres (San Martín de Trevejo, Eljas i Valverde del Fresno; p. 411-412). Finalment, un capítol dedicat als criolls de base iberoromànica (portuguès, espanyol) i francesa (24. Annegret Bollée / Philippe Maurer, «Creoles», p. 447-466), il·lustrat amb un mapa dels cinc continents a doble pàgina (p. 448-449), completa el conjunt de caracteritzacions de llengües i dominis romànics.

L'estructura d'aquests capítols no és estrictament uniforme i cada autor ha tingut un marge de llibertat per organitzar la seva contribució dins d'una estructura comuna que sempre inclou una introducció, un mapa i uns apartats dedicats a la fonètica, a la morfologia i a la sintaxi. No s'hi inclou un apartat de lèxic. Alguns autors incorporen algun resum de tipus diacrònic, però són l'excepció (sí que ho fa Àlex Alsina per al català, tot esmentant les afinitats amb l'occità [p. 363]; inútilment, ja que aquestes no són tractades en el capítol corresponent).

2. Sobre els mapes dins d'aquesta obra, cal tenir en compte la nota 1 de la introducció: «While every effort has been made to mark linguistic boundaries accurately on the maps, they are intended to be indicative only» (p. liv).

3. Manca, potser, l'accent gràfic (Àlex Alsina) al prenom d'aquest autor?

PART IV. *Comparative Overviews*. Ofereix visions de conjunt sobre diferents aspectes estructurals del conjunt romànic (fonologia, morfologia, semàntica i pragmàtica), així com de tipus sociolingüístic:

A. *Phonology*. 25. Stephan Schmid, «Segmental phonology» (p. 471-483); 26. Giovanna Marotta «Prosodic structure» (p. 485).

B. *Morphology*. 27. Martin Maiden, «Inflectional morphology» (p. 497-512); 28. Franz Rainer, «Derivational morphology» (p. 513-523); 29. Francesca Forza / Sergio Scalise, «Compounding» (p. 524-537).

C. *Syntax*. 30. Giuliana Giusti, «The structure of the nominal group» (p. 541-555); 31. Silvio Cruschina / Adam Ledgeway, «The structure of the clause» (p. 556-574).

D. *Semantics and Pragmatics*. 32. Steven N. Dworkin, «Lexical stability and shared lexicon» (p. 577-587); 33. Ingmar Söhrman, «Onomasiological differentiation» (p. 588-595); 34. Silvio Cruschina, «Information and discourse structure» (p. 596-608).

E. *Sociolinguistics*. 35. Mari C. Jones / Mair Parry / Lynn Williams, «Sociolinguistic variation» (p. 611-623); Johannes Kabatek, «Diglossia» (p. 624-633); Christopher J. Pountain, «Standardisation» (p. 634-643).

D'aquests capítols, en volem destacar l'interès de la perspectiva comparativa. En tots els casos, el tema d'estudi es tracta de manera que es comparen els trets en les diferents llengües romàniques. No apareixen sempre totes les llengües romàniques en cada cas dels estudiats, però sí que es va constatant l'aparició de les diverses varietats romàniques (també les minoritàries, quan escau) en cada un dels fenòmens tractats. En aquest apartat és també de destacar que hi apareix el lèxic i la sociolingüística, que no havien estat objecte de capítols específics en el panorama de cada una de les llengües romàniques.

PART V. *Issues in Romance Phonology*. Selecciona un parell de processos fonològics diferenciadors de l'àmbit del vocalisme (la diftongació) i del consonantisme (palatalització); a més, ofereix una síntesi de fenòmens d'alteració basats en l'anomenat *sandhi* i una altra sobre sistemes d'escriptura: 38. Martin Maiden, «Diphthongization» (p. 647-657); 39. Lori Repetti, «Palatalization» (p. 658-668); Rodney Sampson, «Sandhi phenomena» (p. 669-680); Thomas Finbow, «Writing Systems» (p. 681-693).

PART VI. *Issues in Romance Morphology*. Aplega contribucions sobre nombre gramatical, "morphemes", pronoms tònic i clítics: 42. Martin Maiden, «Number» (p. 697-707); 43. Martin Maiden, «Morphemes» (p. 708-721); el terme que dona títol a aquest capítol ha estat introduït justament per l'autor, que remet a l'especialista en morfologia Mark Aronoff: «'morphemes', conceived as functions, lacking any inherent connection with a specific form or a specific meaning, which nonetheless serve systematically to relate form and meaning» (p. 708); 44. Chiara Cappellaro, «Tonic pronominal system: morphophonology» (p. 722-741); 45. Diego Pescarini, «Clitic pronominal systems: morphophonology» (p. 742-757).

PART VII. *Issues in Romance Syntax*. 46. Adam Ledgeway, «Functional categories» (p. 761-771); 47. Cecilia Poletto / Christina Tortora, «Subject clitics: syntax» (p. 772-785); 48. Ian Roberts, «Object clitics» (p. 786-801); 49. Michele Loporcaro, «Auxiliary selection and participial agreement» (p. 802-818).

PART VIII. *Issues in Romance Syntax and Semantics*. 50. Delia Bentley, «Split intransitivity» (p. 821-832); tracta del marcatge diferencial de dos tipus de construcció intransitiva: «two types of alignment in argument marking: nominative/accusative on the one hand and active/inactive, also referred to as active/stative, on the other» (p. 821); 51. Cecilia Poletto, «Negation» (p. 833-846); 52. Delia Bentley / Francesco Maria Ciconte, «Copular and existential constructions» (p. 847-859).

PART IX. *Issues in Romance Pragmatics and Discourse*. 53. Ion Gurgea / Eva-Maria Remberger, «Illocutionary force» (p. 863-878); 54. Adam Ledgeway / John Charles Smith, «Deixis» (p. 879-896); Richard Ashdowne, «Address systems» (p. 897-906).

PART X. *Case Studies*. Estudis relatius al grup nominal, el grup verbal i la frase:

A. *The nominal group*. 56. Adina Dragomirescu / Alexandru Nicolae, «Case» (p. 911-923); 57. Michele Loporcaro, «Gender» (p. 924-935).

B. *The verbal group*. 58. Pier Marco Bertinetto / Mario Squartini, «Tense and aspect» (p. 939-953); 59. Josep Quer, «Mood» (p. 954-966); Michela Cennamo, «Voice» (p. 967-980); Michele Sheehan, «Complex predicates» (p. 981-993).

C. *The clause*. 62. Giampaolo Salvi, «Word order» (p. 997-1012); 63. Adam Ledgeway, «Clausal complementation» (p. 1.013-1.028); Elisabeth Stark, «Relative Clauses» (p. 1.029-1.040).

Així, trobem que les parts V a IX aborden diferents “issues” que han estat d’interès com a temes fonamentals per a la romanística amb una aproximació que també és comparativa; per exemple, per mencionar només els dos primers capítols, la diftongació o la palatalització romàniques. Lògicament, entenem que alguns dels temes han estat tractats ja més extensament per la romanística i altres potser no han estat tan abordats en manuals o obres enciclopèdiques (com les fórmules d’adreça, que tracta Richard Ashdowne; cf., no obstant, Bossong 2008,¹ on és un dels criteris comparatius utilitzats). Aquests capítols han de trobar el seu suport en els capítols anteriors, en què s’han descrit les llengües de manera individual i, encara, tot i que potser menys clarament, en les dues primeres parts de caire històric o metodològic. De totes maneres, direm que la nostra impressió és que aquestes dues primeres parts no tenen una inserció tan clara en el pla general de l’obra. Els estudis de cas tanquen el llibre, repartits en tres parts. En el conjunt dels capítols, hi apreciem sempre una interessant perspectiva comparada i també, d’una manera potser menys tradicional en els manuals de romanística fets des de perspectiva no anglòfona, una marcada tendència a la perspectiva sincrònica. En aquest sentit, els dos primers capítols no queden tan ben incorporats en l’estructura de l’obra i semblen més heterogenis o aïllats (p. ex., si es parla de geografia lingüística i dialectometria, per què no es parla d’altres aproximacions metodològiques a les llengües romàniques?).

L’extensa relació bibliogràfica de *References* (p. 1.041-1.168), ja esmentada, s’encapçala amb una llista d’abreviacions, que deixen pas a les referències de tot el llibre, ordenades canònicament per cognoms d’autors. Un índex general, alhora onomàstic i de matèries (p. 1.169-1.193), clou aquesta valuosa obra enciclopèdica, que se suma a l’àmplia producció d’obres divulgatives de les darreres dècades (*LRL*, 1988-2005; *RSG*, 2003-2008; *MRL*, 2014-) sobre la lingüística romànica.

Maria-Reina BASTARDAS-RUFAT
Universitat de Barcelona

José Enrique GARGALLO GIL
Universitat de Barcelona
Institut d’Estudis Catalans

LESPOUX, Yan (2016): *Pour la langue d’oc à l’école. De Vichy à la loi Deixonne, les premières réalisations de la revendication moderne en faveur de l’enseignement de la langue d’oc*. Montpellier: Presses universitaires de la Méditerranée (Col·lecció Estudis occitans), 253 p.

Gascó d’origen (nascut a L’Esparra, al Medoc), avui docent a la Universitat de Montpellier – Paul Valéry, Yan Lespoux ens ofereix un volum que persegueix l’exposició i l’anàlisi de les temptatives per introduir l’occità en l’ensenyament en un període específic de la història recent. Aquest treball correspon a una part de la tesi defensada a la Universitat de Pau i dels Països de l’Ador (dirigida per Christian Thibon i Joan-Ives Casanova) que s’estenia molt més ençà cronològicament, i apareix amb el segell de les Presses universitaires de la Méditerranée, editorial gairebé inseparable d’aquell centre de l’Erau, que té una tradició centenària en estudis occitans d’on han sortit tant la *Revue des Langues Romanes* com,

1. Bossong, Georg (2008): *Die romanischen Sprachen. Eine vergleichende Einführung*. Hamburg: Helmut Buske + 1 CD d’àudio.